

ТЮТОРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ПРОЯВУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПОДОЛАННІ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

TUTORING COMPETENCE AS AN INDICATOR OF THE MANIFESTATION OF A TEACHER'S PEDAGOGICAL SKILLS IN OVERCOMING EDUCATIONAL LOSS OF STUDENTS

Публікацію присвячено розкриттю змісту тьюторської компетентності вчителя, зокрема в аспекті подолання освітніх втрат здобувачів. Педагогічна майстерність учителя-тьютора розглядається як показник окресленої компетентності.

Розглянуто роль учителя-тьютора, яка полягає в урахуванні індивідуальних потреб і запитів здобувачів у процесі навчання. Подолання освітніх втрат досягається через застосування диференційованого підходу, коли залежно від рівня навчальних досягнень здобувачеві індивідуально вчитель-тьютор добирає завдання, чітко формулює мету виконання, наводить за потреби алгоритми, схеми для аналізу, зразки аналізу. У такий спосіб вибудовується індивідуальна траєкторія, що сприяє не лише розумінню навчального матеріалу, але також підвищенню інтересу здобувача до навчання.

Спираючись на освітні запити здобувачів, учитель-тьютор окреслює перспективи подальшого розвитку у плані професійної реалізації. Така співпраця вчителя і здобувача уможливорює обрати майбутній фах, який дозволить також самовдосконалення. В умовах змішаного навчання тьюторський супровід апелює також до організації самостійної роботи здобувачів. Самостійне опрацювання навчального матеріалу передбачає виконання індивідуально дібраних учителем завдань репродуктивного, продуктивного, творчого і частково-пошукового характеру. Самостійне опрацювання навчального матеріалу виробляє культуру самонавчання, що на подальших етапах кар'єрного зростання дозволить організовувати інформальну освіту задля підвищення кваліфікації відповідно до змін на міжнародному і вітчизняному ринках праці.

Доведено, що подолання освітніх втрат сприяє активне використання міжпредметних зв'язків (вивчення навчального матеріалу на основі категорійно-понятійного відповідності; суголосного термінологічного апарату; застосування спільних алгоритмів із модифікаціями у вивченні навчальних предметів). Наведено приклади завдань, створених на інтегративній основі.

До змісту тьюторської компетентності вчителя віднесено грамотне застосування методів формування свідомості особистості, свідомого громадянина.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти, здобувачі освіти, учитель-тьютор, тьюторська компетентність, педагогічна майстерність, диференційований підхід, освітні втрати, міжпредметні зв'язки, методи виховання особистості.

The publication is devoted to revealing the content of a teacher's tutoring competence, in particular in the aspect of overcoming the educational losses of applicants. The pedagogical skill of a teacher-tutor is considered as an indicator of the outlined competence.

The role of the tutor teacher is considered, which consists in taking into account the individual needs and requests of applicants in the learning process. Overcoming educational losses is achieved through the use of a differentiated approach, when, depending on the level of educational achievements, the teacher-tutor individually selects tasks for the applicant, clearly formulates the goal of implementation, and provides algorithms, analysis schemes, and analysis samples, if necessary. In this way, an individual trajectory is built, which contributes not only to understanding the educational material, but also to increasing the applicant's interest in learning.

Based on the educational needs of the applicants, the teacher-tutor outlines the prospects for further development in terms of professional realization. Such cooperation between the teacher and the applicant makes it possible to choose a future profession that will also allow for self-improvement.

In the context of blended learning, tutoring also appeals to the organization of independent work of applicants. Independent study of educational material involves the performance of tasks individually selected by the teacher of a reproductive, productive, creative, and partially exploratory nature. Independent study of educational material creates a culture of self-study, which at later stages of career growth will allow organizing informal education to improve skills in accordance with changes in the international and domestic labor markets.

It is proven that overcoming educational losses is facilitated by the active use of interdisciplinary connections (studying educational material based on categorical and conceptual correspondence; a consistent terminology; the use of common algorithms with modifications in the study of educational subjects). Examples of tasks created on an integrative basis are given.

The content of a teacher's tutoring competence includes the competent application of methods for forming the consciousness of an individual and a conscious citizen.

Key words: general secondary education institutions, students, tutor teacher, tutoring competence, pedagogical skills, differentiated approach, educational losses, interdisciplinary connections, methods of personality education.

УДК 378: 37.011.3–051

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.11>

Білоус О.С.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Криворізького державного
педагогічного університету

Щербина С.М.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Криворізького державного
педагогічного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Успішність провадження освітньої діяльності в умовах закладів загальної освіти значною мірою залежить як від чинників, що визначають організацію процесу навчання (форми організації навчання; способи й умови застосування методів навчання відповідно до концепції навчання; стиль викладу навчального матеріалу тощо), так і чинників, пов'язаних із непереборними обставинами, як-от: воєнний стан країни, захворювання, стихійні лиха. В умовах воєнного стану освітній процес, спрямований на здобуття загальної середньої освіти учнівством, позначений освітніми втратами, виниклими через неефективну організацію освітнього процесу, з одного боку, уповільнення в набутті здобувачами відповідних програмових знань і навичок, – з іншого.

Нині формою організації навчання здобувачів закладів загальної середньої освіти визначають змішане навчання, що модифікує взаємодію педагога і здобувача у процесі засвоєння знань, формування умінь і навичок. Відповідно, питанням, яке вимагає нагального розв'язання, є моделювання стилю викладання сучасного вчителя; іміджу педагога, який працює зі здобувачами в умовах змішаного навчання, здобувачами, які мають освітні втрати через об'єктивні зовнішні чинники й потребують компетентного тьюторського супроводу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Організація освітнього середовища в умовах непереборних обставин, зокрема в умовах воєнного стану, спирається на базові напрацювання, які стосуються форм організації навчання; змішане навчання сприяє якісному засвоєнню навчального матеріалу здобувачами, уможливорює із застосуванням інноваційних педагогічних технологій набуття відповідних компетентностей (Н. Волкова, І. Дичківська, В. Кухаренко, В. Лозова, В. Лутай, І. Підласий, І. Прокопенко) [2, с. 374–378; 3, с. 17–20; 10, с. 18–22]. В умовах змішаного навчання компенсація освітніх втрат уможливлена за рахунок підвищення рівня самостійності здобувачів, вироблення культури самостійного опрацювання навчального матеріалу; вироблення навичок самостійної роботи на етапах здобуття вищої освіти, фахового становлення дозволяє досягти якості освіти (О. Зеленська, П. Підкасистий, М. Солдатенко, Т. Ситник) [2, с. 386; 4, с. 178–179]. У сучасному освітньому середовищі змінюється роль учителя, який здійснює тьюторський супровід, спрямовуючи з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів на самостійне опрацювання навчального матеріалу, визначення подальшого професійного пошуку відповідно до його здібностей й успішних реалізацій у навчальному пошуку (Н. Волкова, І. Бех, С. Бондар, В. Кухаренко, О. Лось, К. Осадча, С. Трубачева, Т. Швець) [13, с. 273; 14, с. 42–44; 10]. Реалізація міжпредметних зв'язків уможливорює

вивчення навчального матеріалу на основі спільного категорійно-поняттєвого апарату, термінології суголосних галузей; застосування спільних алгоритмів, використовуваних у вивченні навчальних предметів (М. Арцишевська, Р. Арцишевська, М. Добриця, К. Осадча, І. Підласий) [1, с. 23–25; 11, с. 57–60]. Формування цілісної особистості передбачає використання інструментарію, застосованого у вихованні громадянина; надбання національної духовної й матеріальної культури є потужними засобами виховання члена суспільства, творчого фахівця (А. Архангельська, З. Слепкань, Т. Швець) [7; 8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах воєнного стану освітня практика засвідчує нагальну потребу вироблення технологій задля подолання освітніх втрат здобувачів. Задля успішного розв'язання цієї проблеми важливим є питання зміни формату навчання, зокрема змішане навчання, що дозволяє оптимально поєднувати очний і дистанційний формати.

В умовах змішаного навчання питома вага для вивчення навчального матеріалу надається для самостійного опрацювання, що вимагає від учителя відповідної організації самостійної діяльності здобувачів, з одного боку, у самостійному пошуку здобувач має свій темп в опрацюванні матеріалу, тому вчитель має орієнтуватися на його індивідуальні потреби й можливості. Застосування диференційованого підходу в організації самостійної роботи здобувачів сприятиме досягненню динаміки в навчальних досягненнях, а також особистісному розвитку. Окреслене вище визначає зміну ролі вчителя, який виконує роль насамперед тьютора, орієнтованого на індивідуальні потреби учнів, мотивує до пізнання через вивчення навчальних предметів, спрямовує до фахового вибору.

Інтегративна основа в самостійному опрацюванні навчального матеріалу вможливорює подолати освітні втрати через реалізацію міжпредметних зв'язків. Тьюторська компетентність учителя перебуває у взаємозв'язку з педагогічною майстерністю, відповідно, використання інноваційних педагогічних технологій задля подолання освітніх втрат здобувачів має ґрунтуватися на засадах гуманізму, уваги до індивідуальних можливостей здобувачів, також орієнтуватись на використання електронних ресурсів.

Мета статті – розкрити зміст тьюторської компетентності вчителя; описати вияв педагогічної майстерності вчителя-тьютора в подоланні освітніх втрат здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану вітчизняні заклади загальної середньої освіти провадять освітній процес у форматі змішаного навчання, що поєднує безпосереднє навчальне спілкування вчителя й учнів та учениць

із дистанційним. Таке поєднання організаційних форм навчання задля забезпечення динаміки в академічних досягненнях, а також формування цілісної особистості, здатної самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, виробляти власну позицію у розв'язанні того чи того завдання чи вирішенні поставленої проблеми в межах навчального предмета, окреслює змістове навантаження навчально-методичного супроводу, зацентровує на використанні інноваційних педагогічних технологій.

З огляду на те, що освітні втрати здобувачів закладів загальної середньої освіти спричинені значними перервами в навчанні, у форматі змішаного навчання мотивування до пізнання, подальшої інтеріоризації знань як ціннісного надбання і чинника формування цілісної наукової картини світу, що в подальшому сприятиме успішному розв'язанню фахових ситуацій, забезпечить кар'єрне зростання через провадження інноваційних рішень. Своєю чергою, інноваційні педагогічні рішення мають забезпечити подолання відставання від очікуваних результатів навчання, що пояснюємо не лише перервами в навчанні, але також невідповідностями між індивідуальними можливостями здобувачів у засвоєнні навчального матеріалу. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності [3, с. 17–18; 248–249] в умовах змішаного навчання спричинена також освітньою політикою, метою є формування цілісної особистості, яка здатна не лише вільно застосовувати набуті предметні знання у розв'язанні професійних завдань, але також творчий підхід.

Відтак, педагог, усвідомлюючи цінності освіти, використовує методики навчання предметів, утілює власні ідеї. Дидактичний матеріал, використовуваний педагогом-новатором, позначений новизною, педагогічна діяльність – оригінальністю.

Змішане навчання є новацією в організації освітнього простору в умовах воєнного стану, відповідно, педагог має оновлювати навчально-методичне забезпечення, оскільки компетентнісний підхід до навчання визначає такий дискурс у навчальному спілкуванні педагога і здобувачів, який би сприяв підвищенню інтересу до навчального матеріалу, з одного боку, подоланню освітніх втрат здобувачів, – з іншого. У розглядуваному науковому полі важливим також є вибір при впровадженні педагогічних технологій відповідно до логіки компетентнісного підходу через поєднання дидактичних, методичних й інформаційних складників.

Змішане навчання оптимально поєднує очну й дистанційні форми, тому роль педагога модифікується, вчитель виконує роль тьютора (з англ. вихователь, наставник, індивідуальний куратор), що пояснюємо необхідністю врахування індивідуальних потреб здобувачів, як у плані можливостей в академічному поступу, так і ступеня освітніх втрат.

Також особистість учителя-тьютора розглядаємо в контексті освітньо-виховного процесу, позицію доводимо тим, що випускник Нової української школи є цілісною особистістю, здатною критично осмислювати набуті знання, використовувати знання при аналізі соціокультурного простору, професійних ситуацій, при прийнятті рішень тощо; моделювати біографічний шлях відповідно до інтеріоризованих цінностей. Підкреслимо, що інтеріоризація полягає у присвоєнні цінності і сприйняття її як внутрішньої потреби, тому сучасний учитель-тьютор має бути компетентним у виборі методів формування свідомості особистості (бесіда, лекція, переконання, сугестивний вплив, диспут), оскільки виховання громадянина має базуватися на засвоєнні, осмисленні й рефлексії громадянських цінностей.

Громадянські цінності моделюють вибір особистості в суспільному житті, визначають державницьку позицію, окреслюють подальший біографічний шлях з урахуванням національних історико-культурних настанов [5, с. 200–202; 7]. Підкреслимо тісний узаємозв'язок особистісного розвитку дитини й закладених цінностей, причому вплив на свідомість поєднує динамічні зміни в когнітивній й емоційній сферах у структурі особистості. Відповідно, дидактичний матеріал, дібраний на інтегративній основі, сприятиме осмисленню громадянських цінностей.

Інтегративний характер дидактичного матеріалу уможливілює його засвоєння за такими формами:

– Реалізація міжпредметних зв'язків, ґрунтована на понятійно-категорійній основі, що вможливілює засвоєння знань через роботу зі спільною термінологією, а також у подальшому ускладнювати алгоритми при виконанні завдань у вивченні окремого навчального предмета, з одного боку, спрямувати здобувачів на етапі профільного визначення на розв'язання фахово орієнтованих завдань. Така співпраця вчителя-тьютора і здобувача є не лише спонукальною, вона насамперед з опертям на актуалізовані поліпредметні знання і вироблені вміння застосовувати алгоритми при вирішенні проблеми професійного спрямування.

До прикладу, вивчення ономастики (власних імен) передбачає ознайомлення з правописом загальних і власних назв; вивчення українського іменника орієнтоване на відмінювання і правопис власних назв (прізвища, імені, по батькові), спостереження над лінгвокультурними особливостями передавання імен родоводу (наприклад, утворення жіночих імен від назви чоловіка – *коваль* / *ковалиха* / *ковалівна*; утворення чоловічих імен від імені батька – *коваль* / *ковальчук* / *коваленко*).

Особливу увагу вчитель-тьютор надає виробленню культури використання власних імен у різних ситуаціях (офіційних і неофіційних). Ідеться про засвоєння правил спілкування на паритетних

основах, вияв поваги до співбесідника через звертання (правила утворення форм кличного відмінка), знання про функціонування займенників у точних і неточних стилях. В академічному викладі уведення власних назв також передбачає культуру їх подання в тексті, окрім того, полеміка в обговоренні того чи того фахово орієнтованого питання орієнтує на коректність у посиланні та думки інших авторів. Це також значною мірою сприяє виробленню культури навчального й наукового спілкування.

Робота здобувачів з власними назвами передбачає укладання списків за алфавітом (кирилицею чи латиницею), сприяє усвідомленню ваги власного імені для кожного громадянина. Завданнями, що сприятимуть подоланню освітніх втрат, можуть бути спільні проєкти з накреслення родоводу, така робота передбачає відповіді на поставлені завдання: 1) що таке родовід, який мій родовід?; 2) чому я маю гордитися своїм родоводом?; 3) що таке культура праці й навчання? Хто з моїх предків зробив вагомий внесок у розвій галузі, на якого я хотів би рівнятися? 4) як співвідносяться поняття «родовід» і «народ»?; 5) які національні цінності обстоює мій народ?

Робота з власним іменем також може орієнтувати на біографічний шлях видатних громадських діячів, відомих вітчизняних митців, науковців. Робота в парах передбачає вивчення життєвого шляху і професійних здобутків. Практично опрацьовують на рівні дотримання мовних норм відмінювання і правопису власних назв, надають власні коментарі, які становлять оцінювальну позицію життя і фахової діяльності.

Оприймаємо практику роботи здобувачів над проєктами із супроводом учителя-тьютора, який спрямовував також на розв'язання завдань, пов'язаних із майбутнім фахом; важливим перед виконанням проєкту було проведення інструктажу, підкреслено стиль роботи аналогічний до професійного виконання. Таке уведення до проєктування має на меті окреслити перспективи кар'єрного зростання, що безпосередньо залежить від усвідомлення цінності освіти, а також ваги безперервного професійного розвитку. У такий спосіб учитель-тьютор виховує не лише культуру праці здобувачів, рису цілісної особистості – самовизначення, рефлексії необхідності самонавчання, але також моделює подальший кар'єрний поступ, зауважує, що кар'єрне зростання насамперед пов'язане з професійною компетентністю.

Проєкти, які були орієнтовані на вивчення професійного досвіду, професійних досягнень, відкриттів, оригінальних рішень у розв'язанні фахового завдання тощо.

До прикладу, інтегративний дискурс у розробленні проєктів було оприямлено за такою тематикою:

1. Мистецька (музична й літературна) спадщина, навчальні предмети українська мова, українська література, основи філософії, музичне мистецтво (музика):

– філософ, письменник і композитор Григорій Сковорода; письменник і композитор Гулак-Артемівський Семен Степанович, автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм», автор музики до пісні-романсу «Стоїть явір над водою»; композитор Лисенко Микола Віталійович, хорові твори «Заповіт» Тараса Шевченка, композиторське оброблення музики до українських пісень (7 збірок по 40 пісень), опери «Наталка Полтавка», «Енеїда»; композитор Леонтович Микола Дмитрович, автор обробок понад 150 українських народних пісень, зокрема всесвітньо відомих «Щедрик», «Козака несуть»; композитор Кирейко Віталій Дмитрович, автор опери «Лісова пісня», балету «Тіні забутих предків»; пісні, використані в сюжеті кіноповісті Олександра Довженка «Україна в огні»; фольклор і сучасний рок-фольк, стилізований сучасний фольклор (гурти «Пікардійська терція», «Океан Ельзи»);

– історичний і літературний спадок (образи героїв у вітчизняному письменстві й кінематографі; геральдичні символи, їх історико-культурна зумовленість).

2. Вироблення термінологічної грамотності [9, с. 5–10] у розв'язанні завдань інтегративного змісту. Зокрема, виробленню математичної компетентності здобувачів у вивченні української мови сприятиме робота зі схемами синтаксичних конструкцій; уведення елементів трансформаційного синтаксису спрямовує на добір мовного ресурсу відповідно до прагматичної настанови у навчальному спілкуванні, дискусії при захисті проєктів (*Іван Франко, автор поеми «Мойсей»; Автор поеми «Мойсей» Іван Франко порушує важливі питання громадянськості; Іван Франко, працюючи над сюжетом поеми «Мойсей», узяв за основу першотвір*).

Уведення до навчального спілкування лексикографічного опрацювання термінології через опрацювання електронного корпусу не лише збагачує мовлення здобувачів, але також сприяє розвитку аналітичного мислення, оскільки корпус надає змогу спостереження над розвитком розглядуваного понятійно-категорійного апарату із син- та діа-хронного підходів. Здобувачі ознайомлюються зі словниковими статтями, роблять висновок із допомогою вчителя-тьютора про те, що досягнення в певній галузі або суміжних галузях зумовлюють розвиток наукової картини, що, своєю чергою, знаходить відображення в термінологічному апараті.

3. Інтегративна модель у вивченні навчальних предметів сприяє подоланню освітніх втрат через вироблення механізму, який полягає в тому, що алгоритми, застосовувані у вивченні одного предмета уможливають їх застосування з необхідними

змiнами iншого. У такий спiсiб учитель-тьютор орієнтує здобувачiв на iндивiдуальнi потреби, з одного боку, виробляє культуру навчання, що можна описати як навчати вчитись.

Педагогiчна майстернiсть учителя-тьютора виявляється також у вмiннi організувати самостійну роботу здобувачiв, оскiльки процес подолання освiтнiх втрат здобувачiв ґрунтований насамперед на диференційованому пiдходi (за здiбностями; за недостатнiстю здiбностей; за майбутнiм фахом; за iнтересами) [2, с. 415–416], мiрою освiтнiх втрат в умовах непереборних обставин у добiрi завдань для самостiйного опрацювання (завдання репродуктивного, продуктивного, творчого i частково-пошукового характеру), з одного боку, передбачає розроблення алгоритмiв задля успiшного виконання завдань, пiдвищення рiвня навчальних досягнень, – з iншого. Пiд час самостiйного опрацювання навчального матерiалу учитель-тьютор визначає оптимальний для здобувача темп, що дозволяє досягти динамiки в навчальних досягненнях вiдповiдно до можливостей дитини. До прикладу, викладений дидактичний ресурс, а також продемонстрованi напрями опрацювання навчального матерiалу на iнтегративнiй основi, можуть мати такi диференційованi детермiнованi варіанти: 1) репродуктивний рiвень (виокремлення i класифікація прикладок – *вулиця Свято-Вознесенська, село Пiдгайцi, мiсто Чернiвцi, крiйна Україна, рiчка Стрий – мiсто Стрий; письменник Іван Франко; Іван Франко, автор поеми «Мойсей»*); 2) продуктивний рiвень (пояснення написання простої прикладки окремо i через дефіс – *учитель-фiзик, час-птахи, час-весна, весна-метелик*; роздiлових знакiв при поширенiй прикладцi – *Богдан Хмельницький, полiтик, дипломат i полководець, об'єднав український народ у боротьбi за національне визволення*); 3) творчий рiвень (побудова схеми речень iз прикладковим компонентом; моделювання речень за правилами трансформаційного синтаксису, зокрема речення, ускладненi вiдокремленою прикладкою, складнопiдряднi речення з пiдрядною означальною, порiвняльною i обставинно-причиною частинами; введення речень у текст тематичного вiднесення; утворення художнiх прикладок тощо).

Тьюторська компетентнiсть у розробленнi системи завдань для самостiйного опрацювання [2, с. 386–390] полягає в умiннi дiбрати вiдповiдний дидактичний матерiал для опрацювання здобувачами питання, якi викликають у них утруднення; сформулювати умову виконання завдання, розробити вказiвки або алгоритми, подати схеми аналізу тощо. Системна самостiйна робота здобувачiв значною мiрою мотивує до активної навчально-пiзнавальної дiяльностi (освiтня функція, усвiдомлення зв'язку мiж навчальною i практичною дiяльнiстю), тому вчитель-тьютор iндивiдуально працює

з кожним здобувачем, розробляє iндивiдуальну траєкторiю подальшого вироблення вмiнь застосовувати алгоритми в розв'язаннi завдань, що вможливує на подальших етапах роботу iз завданнями узагальнювального i частково-пошукового характеру (розвивальна, прогностична i виховна функції).

Висновки та перспективи дослідження.

Сучасний освiтнiй дискурс позначений змiшаним форматом навчання, орієнтованого на поєднання очного i дистанційного навчання. У такому форматi роль учителя змiнюється, він стає iндивiдуальним наставником, організовує самостiйну дiяльнiсть здобувачiв задля динамiчного подолання освiтнiх втрат, спрямування на подальший професійний вибiр. Тьюторська компетентнiсть учителя засвiдчує педагогiчну майстернiсть у вмiннi комунікувати зi здобувачами, спираючись на психолог-педагогiчнi напрацювання; добирати дидактичний матерiал на iнтегративнiй основi; організовувати самостiйну дiяльнiсть здобувачiв, мотивувати до активної навчально-пiзнавальної дiяльностi використовувати електронний ресурс в опрацюваннi навчального матерiалу. Сучасний учитель-тьютор – це також вихователь, який на основi дiбраного дидактичного ресурсу формує цiлісну особистiсть, яка є громадянином, здатним провадити національнi цiнностi у подальшому професійному розвитку.

Перспективами подальших дослiджень є розроблення навчально-методичного супроводу на iнтегративнiй основi задля подолання освiтнiх втрат здобувачiв загальної середньої освiти, створення електронного портфоліо вчителя-тьютора.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Арцишевська М., Арцишевська Р. Інтеграція змісту освіти : монографія. Луцьк : Вежа, 2007. 316 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2007. 616 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Зеленська Олена. Самостiйна робота здобувачiв вищої освiти як важлива складова організації навчального процесу у закладах вищої освiти. *Перспективи та iнновації науки*. 2022. № 13(16). С. 173–186.
5. Інтертекстуальнiсть та iнтермедіальнiсть: в просторі української мови, лiтератури та культури : монографія ; гол. ред. Алла Архангельська / А. Загнітко, Г. Сюта, С. Ермоленко та iн. Olomouc : Univerzita Palackeho, 2018. 307 с.
6. Кабiнет Міністрiв України: Про деякі державних стандартiв повної загальної середньої освiти (2020), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
7. Концепція національно-патріотичного виховання дiтей та молодi. URL: <http://mon.gov.ua/usi-novini/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vixovannya/>

8. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : ХДПУ, 200. 175 с.

9. Куньч З. Й., Наконечна Г. В., Микитюк О. Р., Булик-Верхола С. З., Теглівець Ю. В. Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних традицій : монографія. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2018. 189 с.

10. Кухаренко В. М. Тьютор дистанційного та змішаного навчання : посібник. Київ : Міленіум, 2019. 307 с.

11. Осадча К. П. Міждисциплінарний контекст формування тьюторської компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів. *Педагогічна*

освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2017. № 27. С. 56–60.

12. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

13. Трубачева С. Е., Прохоренко О. О., Калиш Л. С. Особливості діагностики та компенсації втрат у навчанні учнів засобами технології самостійного набуття знань з використанням електронних освітніх додатків. *Проблеми сучасного підручника.* 2023 № 31. С. 271–279. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738796>

14. Швець Тетяна. Професійні компетентності вчителя-тьютора закладу загальної середньої освіти. *Наукові записки. Серія: педагогіка.* 2023. № 2. С. 40–48.